

İLMİ ÖĞRENMEK VE ÖĞRETMEK*

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Size Ege sahillerine, denize ve Kuşadası istikametinde dağlara bakarak konuşmamı yapıyorum. Güzel ses gelmesi için, biraz da böyle bir tepe, bir açık yer aradık; oradan konuşuyorum.

Biliyorsunuz, geçen haftadan beri Elvan tatil köyümüzdeyiz. Bu tatil köyü, tabii tatil yapmaktan ziyade çalışma yapmak için düşündüğümüz bir yer. Biz yazların boş geçirilmesini uygun görmüyoruz, dinimiz uygun görmüyor. Yazlarda işlerin tatil edilmesini fırsat bilerek, toplanmak ve beraberce bazı konularda eğitim yapmak uygun olur diye düşünüyoruz. Onun için, Elvan Tatil Köyüne vakıflarımızın il sorumlularını çağırdık. Onlarla güzel toplantılar yapıyoruz. Verimli, hayırlı toplantılar... Bu konuşmamı da size, böyle güzel bir yerden yapıyorum.

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a. İnsanların En Cömerdi

Peygamber SAS Efendimiz, Enes RA'nın rivayet ettiğine göre, bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuş: ¹

أَلْأَخْبِرُكُمْ عَنِ الْجُودِ: الْجُودُ اِهْلَلُ، الْجُودُ اِهْلَلُ،
الْجُودُ اِهْلَلُ! وَ أَنَا أَجُودُ وَلِدِ آدَمَ، وَأَجُودُهُمْ مِنْ
بَعْدِي: رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ، يُبْعَثُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أُمَّةً وَحْدَهُ؛ وَرَجُلٌ جَادَ بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ
اِهْلَلُ، حَتَّى يُقْتَلَ

(ع.هب. عن أنس)

RE. 163/5 (*Elâ uhbiruküm ani'l-ecved: El-ecved allâh, el-ecved allâh, el-ecved allâh! Ve ene ecvedü veledi âdem, ve ecvedühüm min ba'dî: Racülün alime ilmen feneşera ilmeh, yüb'asü yevme'l- kıyâmeti ümmeten vahdeh; ve racülün câde bi-nefsihî fî sebîli'llâh, hattâ yuktel.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Sevgili dinleyiciler! Bu hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz, insanın heyecanını yükselten bir sözle başlıyor:

¹ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.176, no:2790; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.357, no:189; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.301, no:1007; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.II, s.281, no:1767; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.130, no:453; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.406, no:760; *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.267, no:28771;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.V, s.446, no:4464.

(*Elâ uhbirüküm ani'l-ecved*) “Size en cömert insan kimdir, onu bildireyim mi?” diye tercüme edilebilir veyahut: “Dikkat edin, agâh olun, gözünüzü açın, pür dikkat beni dinleyin, ben size en cömerdi bildireceğim!” mânâsına olabilir. Elâ, hem “Öyle değil mi?” mânâsına soru edatı oluyor; hem de dikkati uyarmak için, insanın dikkatinin artmasını sağlamak için söylenen bir söz oluyor.

Peygamber Efendimiz böyle dikkat çekici bir ifade ile başlıyor. Zâten, Rasûlüllah Efendimiz çok tatlı konuşurdu. Ademoğlunun en tatlı dillisi, en güzel sözlüsü idi. Allah şefaatine cümlemizi erdirsin, ahirette cennette komşu eylesin... Sohbetine orada ermeyi nasib eylesin...

Dünyada tabii, sohbetine erenler sahabi oldular. Bize de Rabbimiz cennette sohbetine ermeyi nasib eylesin... Çok güzel konuşurdu ve bir de konuşmanın inceliklerine ve öğretimin inceliklerine çok güzel riayet ederdi. Bir meseleyi konuşurken, herkesin anlamasını esas alırdı. Yâni, “Benim konuşmamı birilerinin iyice anlaması lâzım!” diye, tane tane açık açık konuşurdu. Bir de dikkati çekecek böyle sözlerle konuşmayı yapardı. Burada da öyle onu görüyoruz, dikkatimiz hemen uyanıyor.

Çünkü zâten Rasûlüllah’ı aşk ile, şevk ile dinler sahabesi. Ama bir de, “Dikkat edin, gözünüzü açın, mütenebbih olun, bana yönelin!” gibi bir ifade ile söylediği zaman, muhakkak ki daha çok dikkat edecekler. “Acaba Rasûlüllah Efendimiz böyle dediğine göre hangi mühim şeyi söyleyecek?” diye. Burada da tabii çok mühim şeyler söylüyor. Buyuruyor ki:

(*El-ecvedü allah*) “En cömert olan Allah’tır!” Doğru. Hemen gönlümüz böyle neşe doluyor, Allah’ın nimetlerini hatırlıyoruz. Mevlâmızın bize neler neler ikram ettiğini düşünüyoruz. Dağlar, denizler, sular, meyvalar, çiçekler, sağlık, afiyet, çoluk, çocuk, huzur, rahat... Sayılamayacak kadar nimetler var. Her şeyimizondan...

Osmanlı şairinin [Nâbî]²dediği gibi:³

² Nâbî (1642-1712) Osmanlı şâiri. 1642 (H.1052) yılında Urfa’da doğdu. Çocukluğunda Arapça ve Farsça’yı öğrendi. Daha sonra Yâkûb Halîfe isimli bir Kâdirî şeyhine talebe oldu. Şeyhinin tavsiyesiyle İstanbul’a gitti. O sıralarda vezir Musâhip Mustafa Paşa, onu Dîvân kâtipliğine tâyin etti. Yûsuf Nâbî, 1671 senesinde yapılan Lehistan seferinde bulundu. Kamenîçe’nin zaptı dolayısı ile yazdığı bir şiir, Sultan IV. Mehmet tarafından beğenilerek, şehrin kapısına işlendi. Sultan’ın takdir ve iltifâtına mazhar oldu.

Mustafa Paşa’nın vefâtına kadar yanında kaldı. Sonra Baltacı Mehmed Paşa’nın yanında Haleb’e gitti. Baltacı Mehmed Paşa sadrâzam olunca, İstanbul’a dönerken Nâbî’yi de berâberinde getirdi. Muhtelif görevlerde bulundu. 1712 (H.1124) yılında İstanbul’da vefat etti. Üsküdar’daki Karacaahmet mezarlığına defnedildi.

Nâbî, şiirlerinde iyiyi ve doğruyu vermeye çalışmıştır. O, bir düşünce ve hikmet şâiridir. Dili sâde, söyleyişi düzgün, rahat ve çekicidir.

Eserlerinden bazıları:

- 1) Türkçe *Dîvân*.
- 2) Farsça *Dîvânçe*,
- 3) *Tercüme-i Hadîs-i Erba’în*,
- 4) *Hayriye*,
- 5) *Hayrâbâd*,
- 6) *Sûrnâme*,
- 7) *Fetihnâme-i Kamenîçe*,
- 8) *Münşeât*,
- 9) *Tuhfetü’l-Haremeyn*.

³ Nâbî’ye ait tahmisin tamamı:

Vücut cûd-ı ilâhî, hayat bahş-ı kerîm;
Nefes atıyye-i rahmet, kelâm fazl-ı kadîm;
Beden binâ-yı Hüdâ, rûh nefha-i tekrîm;
Kuvâ vedâ-i kudret, havâs vaz’-ı hakîm;
Bu kâr-hânedede bilsem neyüm benüm, nem var?

Vücûd cûd-i ilâhî, hayat bahş-i kerîm

Yâni, “Varlığımız Allah’ın cömertliğinin eseri, hayat Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin ikramı.” En cömert Allah... Her şeyimiz Allah’tan, her şeyi bize o veriyor. Hiç bir cömerdin cömertliği ile mukayese edilemez Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin cömertliği... En cömert Allah’tır.

Bunu üç defa ifade buyurmuş Peygamber Efendimiz:

(El-ecved allâh... El-ecved allâh... El-ecved allâh.) “En cömert Allah’tır... En cömert Allah’tır...”

En cömert Allah’tır.” buyurmuş. Sonra da, *(Ve ene ecvedü veledi âdem)* “Hazret-i Adem’in evlâtlarının en cömerdi de benim!” buyurmuş.

Evet, Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri son derece cömertti. Onun yanında bulunanlar, onun ikramına, ihsânına, lütfuna dâimâ mazhar olurlardı. Verdiği zaman, doyurucu ölçülerle verirdi.

Meselâ, bir keresinde bedevînin birisi, yâni çölden, bir kabileden gelmiş olan bir müslüman, Peygamber SAS Efendimiz’in yanına gelince, bakmış orda çok güzel birtakım koyunlar var, koyun sürüsü var... Beğenmiş tabii. Bedevî olduğu için hayvandan anlıyor, hayvanın kalitesini bilen bir kimse.

“—Aman yâ Rasûlallah, ne kadar güzel bir sürü bu!.. Koyunlar ne kadar güzel, ne kadar besili...”

Beğenmiş. Böyle beğendiğini ifade edince, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:

“—Çok mu beğendin?..”

“—Beğendim, hakîkaten güzel...”

“—Öyleyse bütün sürüyü sana verdim!” buyurmuş.

“—Bütün sürüyü mü yâ Rasûlallah?..”

“—Evet, bütün sürüyü sana verdim!”

Tabii, şaşırılmış. Sorusu da ondan zaten, şaşırıldığı için soruyor. Allah Allah, bütün sürüyü değil bir koyun verse razı olur. Bir koyunun bir budunu verse, şöyle evine götürülüp de yemek yapılacak kadar bir şey verse, razı olur. Öyle değil de, bütün sürüyü veriyor.

Peygamber SAS Efendimiz'in bu müstesnâ ikramıyla sürüyü almış, kabilesine götürmüş akşam sürüyü güderek... Kabile halkı şaşırılmışlar:

“—Allah Allah... Bu kardeşimiz kabilemizden, sabahleyin elini kolunu sallayarak gitti. Akşam bir sürü ile geliyor. Parası yoktu bunun, bu kadar şeyi nasıl sağladı?..”

Tabii, sormuşlar, demişler ki:

“—Sen ne yaptın, bu kadar sürüye nasıl sahib oldun?..”

“—Hazret-i Muhammed-i Mustafâ SAS verdi. O vermekten, fakirlikten korkmayan bir kimsenin verişiyle veriyor. İkramını o kadar bol yapıyor.” diye söylemiş.

Evet, Peygamber SAS buyuruyor ki:

“—Ben Ademoğlunun, insan cinsinin en cömerdiyim. Allah en cömerttir, insanoğlunun da en cömerdi benim.” Demek ki, Hazret-i Adem yaratıldığı zamandan bugüne kadar dünyadan pek çok insanlar gelmiş, geçmiş, nice hayır yapan insanlar olmuş, enbiyâ ve mürselîn, evliyâ ü sâlihîn gelmiş geçmişler ama, onun en cömerdinin Peygamber Efendimiz olduğunu, bu hadis-i şeriften anlamış oluyoruz.

Peygamber Efendimiz cömertliğin her çeşidiyle ve güzel huyların hepsinin her çeşidiyle en üstün, nümûne insan... Şöyle yüksek bir yere konulup da, nümûne olarak imtisâl edilecek ve her hareketi örnek alınacak bir büyük zât... Tariflere sığmayacak kadar her şeyi, ahlâkı güzel...

b. İlmî Öğrenip Başkalarına Öğreten

وَأَجُودُهُمْ مِنْ بَعْدِي: رَجُلٌ عِلْمًا فَنَشَرَ عِلْمَهُ
يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُمَّةً وَحْدَهُ؛

(*Ve ecvedühüm min ba'dî*) “Benden sonra, benim bu dünyadaki yaşamımdan sonra, Ademoğullarının en cömert olanları, insanların benden sonra en cömerdi, (*racülün alime ilmen*) bir adamdır ki bilgi sahibi, ilim sahibi, ilim öğrenmiş; (*feneşera ilmehû*) ve ilmini başkalarına da öğretiyor. Biliyor, öğrenmiş, mübarek bir alim; ondan sonra da etrafına ilim öğrenmek isteyenleri toplamış.”

İlim öğrenmek isteyeneye *talebe* diyoruz. Başka meselâ, dînî bakımdan, ahlâkî bakımdan yetişmek isteyeneye de *mürîd* diyoruz. *Talebe*, *tâlib* kelimesinin çoğulu, isteyenler demek. *Mürîd* de, isteyen demek. Talebe bir şeyi talep eden, mürîd de bir şeyi irade eden demek. İkisi de istemek mânâsına geliyor.

Demek ki Peygamber Efendimiz'den sonra insanların en cömerdi kimmiş?.. Bir alim ki, bir ilim öğrenmiş ve bu ilmini neşrediyor, yayıyor, ilmini başkalarına öğretiyor, kendisine bırakmıyor.

(*Yüb'asü yevme'l-kıyâmeti ümmeten vahdehû*)
“Kıyamet gününde böyle bir alim, tek başına bir ümmet olarak haşrolunacak. Kıyamette nasıl insanlar, başlarında kendilerine önderlik etmiş kimseler olmak üzere, grup grup oluyorlarsa... Hem hayırlı insanlar, hem şerli insanlar grup grup haşr oluyorlar. Ama alim, bir grubun altına girmiyor; kendi başına bir ümmet olarak, tek başına çok değerli bir varlık olarak haşrolunacak. Bu ona, ahirette ikramdan dolayı oluyor.

Demek ki, burada başka bir çeşit cömertlikle karşılaştık.

Peygamber Efendimiz cömertliği anlatıyordu:

“—En cömert Allah'tır. En cömert Allah'tır. En cömert Allah'tır... Ondan sonra Ademoğlu cinsinin, insan cinsinin en cömerdi benim. Benden sonra da insanların en cömerdi —şu kadar mal veren demedi, dikkatinizi çekmiştir

muhakkak— ilim öğrenip de öğrendiği ilmi başkalarına da öğreten kimsedir.” dedi.

Tabii Peygamber Efendimiz de, peygamberliği dolayısıyla insanlara Allah’ın emirlerini öğretti. Yâni, hem sürüler bağışlayacak kadar cömertliği var Peygamber SAS Efendimiz’in; hem de bu kendisinin koyduğu ölçüye göre, yâni ilim öğrenmek ve öğretmek ölçüsüne göre de, insanlara ciltlerle, yüzlerce, binlerce ciltlere sığmayacak kadar öğrettiği maddî, mânevî bilgiler var... Dünyanın tarihine ait, evvelki ümmetlere ait bilgiler var... Dünyanın sonuna ait bilgiler var... Ahirette insanların başına gelecek olayları anlatmasıyla ilgili bilgiler var... Bunların hepsi ilimdir; fıkıh ilmidir, tefsir ilmidir, hadis ilmidir, tasavvuf ilmidir...

Her ilim Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şeriflerinden çıkıyor. Kur’an-ı Kerim’in ayetlerini de bize bildiren Peygamber SAS Efendimiz... Onları da öğreten Peygamber Efendimiz.

Demek ki, biz burada bir başka çeşit cömertlik gördük. Yâni ilim öğrenmek ve ilmi öğrenip de başkasına öğretmek, çok büyük bir cömertlik oluyor. İşte biz yaz günlerinde tatili uygun görmüyoruz derken, demek ki dinimizin bizi yetiştirmesi dolayısıyla, doğru hareket ediyoruz. Boş geçirmemek lâzım, ilim öğrenmek ve öğretmek lâzım!..

İşte bu öğrenme, öğretme işini de yapmak için fırsatlar lâzım!.. İlim için fırsatlardan bir tanesi, boş zamandır. İnsanın zamanı olacak ki, kendisini ilim öğrenmeye verebilsin...

Zamanı yok. Ne yapıyor bu adamcağız?.. Beş altı tane çocuğu var; gidiyor pazarda hamallık yapıyor, eşya taşıyor. Birazcık para alacak, aldığı para ile çoluk çocuğuna nafaka götürecektir, eve yiyecek içecek götürecektir... Kaşını kaldıracak, başını kaldıracak durumu yok, kan ter içinde çalışıyor. Sırtında ipi erir hani...

Tabii bu, fakir bir adamın hali... Bir de zengini düşünelim! Bir fabrikatör... Benim tanıdığım mübarek bazı zenginler vardı, sabah namazını işyerlerinde kılarlardı. Gece dörtte beşte işine giderlerdi, akşama kadar da çalışırlardı. Fabrikayı idare etmek daha mı kolay?.. Hiç olmazsa insan fakir oldu mu, tek başına kendi kendisini idare ediyor. Ama fabrikatör olduğu zaman, bu sefer bir sürü insanın derdi başında... Fabrikanın problemleri,

elektrik kesilir, vergi gelir... Üretimde arıza olur, makinalar şöyle olur, böyle olur... İşçiler problem çıkartırlar, ustabaşı bir şikâyet getirir...

Demek ki, derdi çok oluyor. Yâni çalışan insanın çalışması, para kazanması, işini götürmesi için zamanı olmuyor. Memurun zamanı olmuyor, öğrencinin zamanı olmuyor, öğretmenin zamanı olmuyor... Hani bu dünyadaki şimdiki eğitimleri söylüyorum:

“—Haydi evlâdım namaz kıl! Haydi evlâdım biraz Kur’an-ı Kerim’den sûreler ezberle...” diyorsun;

“—Dersim var, çalışacağım!” diyor.

Yâni hayırlı bir şeyi yap diye teklif ettiğin zaman, herkes dersini bahane ediyor, çalışmasını bahane ediyor. Demek ki, tatil çok büyük bir nimet... İyi ki, gelişmiş ülkelerde tatil denilen bir şey var... Hem günün içinde çalışma belli saatlerde oluyor, “Dokuzda başlayacaksın, altıda bitireceksin!” diyorlar. Hem haftanın sonunda cumartesi pazar tatili oluyor. Hem günün sonunda, altıdan sonra tatil, eviyle, ailesiyle meşgul olsun diye... Bir de yıllık tatil var... Bunların hepsi, gelişmiş ülkelerin artı puanları, güzel şeyler. Bir insana istese de istemese de kurallar, kanunlar, çalışma zamanını, dinlenme zamanını ayırmış oluyor ve dinlenmesini zorla sağlamış oluyor, cebrî olarak sağlamış oluyor. Güzel...

İşte bu dinlenme zamanını biz ne yapmış oluyoruz?.. Başka bir güzel çalışma ile, eğitimle değerlendirmiş oluyoruz. Onun için, ben arkadaşlarıma burada, yâni bu tatil köyünde yaptığımız görüşmelerde, il sorumlularına dedim ki:

“—Bakın, insanları tabaka tabaka düşünün!.. Çocuklar var, hanımlar var, beyler var... Bunların hepsine eğitim yaptırmak lâzım!..”

Çocuklar için *yaz okulu* diyoruz, güzel bir isim. Senelerdir yapıyoruz, yaz günlerinde çocukları topluyoruz, başka bilgiler öğreniyorlar. Hem de onlara tatlı geliyor. Çocuklar böyle güzel bir yerde, ağaçlık, yeşillik, manzaralı bir yerde, havanın güzelliğinden, manzaranın güzelliğinden memnun oluyorlar.

Tertemiz hava... Hem eğleniyorlar, oyun oynuyorlar, top var, eğlence var, oyun var; bir taraftan da belli zamanlarında yine

eğitim var... Bir şeyler öğrenmek ve öğretmek var. Buna yaz okulu diyoruz.

Peki, beyler ne yapacak?.. Onlar için de bir şey hazırlayın!..

Hanımlar ne yapacak?.. Onlar için de bir eğitim hazırlayın!..

Allah razı olsun, bir tıp öğrencisi bana geldi, “Hocam, ben bu yaz medreseye gitmek istiyorum!” dedi. Medrese dediği, Arapça öğretilen, dînî bilgiler öğretilen bir yere gitmek istiyor yâni anlaşılan. Delikanlı kışın çalışmış... Tıp tahsili zor bir tahsildir, sabahtan akşama iyice çalışmak gerekir. Çalışmış, aferin; bir de yazın dînî bilgilerini arttırmak istiyor. Arapça öğrenecek, fıkıh öğrenecek, hadis öğrenecek, tefsir öğrenecek... Ne kadar güzel! Çok hoşuma gitti. Hemen ben arkadaşlara dedim ki:

“—Bakın, böyle bir talep var! Bunun teşkilatını kurun, bunun hazırlığını yapın! Arapça öğrensinler, dînî bilgileri öğrensinler delikanlılar... Hanımlar bir şeyler öğrensin, beyler bir şeyler öğrensin, çocuklar bir şeyler öğrensin!” dedim.

İnşâallah, siz de duyuyorsunuz benim bu konuşmamda bu kararımı... İnşâallah vakit de geçmiş değildir. Böylece topluca güzel eğitimler yapılsın...

Neden?.. Çünkü, insanların en cömerdi Peygamber Efendimiz'den sonra kimmiş: İlim öğrenip de bunu neşreden, başkalarına anlatmış. Bu kimse kıyamet gününde tek başına bir ümmet olarak haşrolunacaktı. Yâni, Allah ona çok müstesnâ bir makam ve mevkî verecekti. Bunu görüyoruz bu hadis-i şeriften...

Ne kadar güzel, ne kadar sevindirici!.. İnsanın gece gündüz ilimle meşgul olası geliyor. Hakîkaten de elinden kitap düşmemeli; fırsat buldukça okunmalı, yazmalı, öğrenmeli! Öğrendiklerini de öğretmeli!..

Şimdi bir cömertlik bunu söyledi Peygamber Efendimiz, demek ki ilim öğrenmek, öğretmek cömertlikmiş. Demek ki, kimisinin parası vardır, hayır yapar, sadaka verir, zekât verir, böylece cömertliğini gösterir. Nitekim Peygamber Efendimiz sürüler bağışlamış yoksullara... İsteyenlere ne isterse vermiş, isteyenleri boş çevirmemiş. Kendisi yanında, evinde bir şey depo etmemiş. Her şeyi günü gününe, geldiği gün fukaraya dağıtmış.

Yoksa, Rasûlüllah Efendimiz'e çok şeyler geliyordu. Ashabın zenginleri de vardı. Ama, ashabın zenginleri de Peygamber Efendimiz'den şöyle bir prensip, şöyle bir kaide benimsemişler; ellerindeki nimetleri bir gün yanlarında tutmamışlar. Hemen fukaraya infak ettirmişler, dağıtmışlar. Yığınla gelse, koca bir halının, örtünün üstüne yığılmış bile olsa, gelen şeyler, imkânlar hemen fukaraya dağıtılmış.

Tamam, bu maddî cömertlik; yâni mal vermek, para vermek, buğday vermek, ne varsa dağıtılma imkânı olan, onları vermek... Peygamber Efendimiz sürülerle vermiş, sürüyü toptan vermiş bir kişiye... Misaller böyle. Ama burada Peygamber Efendimiz başka bir cömertlikten bahsediyor, ilim cömertliği... Yâni, ilim öğrenip, başkasına öğretmek de bir cömertlik... Bu cömertliği de kaçırmayalım!..

Ben cömertliğin çeşitlerini bilirdim, kitaplardan okumuştum sevgili Akra dinleyicileri:

“—Cömertlik üç çeşittir: Mal cömertliği, ten cömertliği, can cömertliği.” diye vaazlarımda söyledim.

Mal cömertliği: Malı olunca malından sağa sola vermek, hayır hasenât yapmak...

Ten cömertliği: Ten, vücut demek Farsça’da. Ten cömertliği; vücuduyla hayra koşmak, hizmet etmek... Onun bunun hayrına, hizmetine gayret sarf etmek, orayla gitmek, buraya gitmek, çalışmak, çabalamak... Bu da ten cömertliği...

Bazısının parası yoktur, ama iş bilir, hizmet ehlidir, hizmetle sevap kazanır, ecir kazanır.

Can cömertliği: O da canını Allah yoluna vermek, fedâ etmek, şehid olmak mânâsına.

Bunları biliyorduk. Sevgili Akra dinleyicileri! Şimdi bu hadis-i şeriften cömertliğin çeşitlerinden birisi olarak, ilim öğrenmenin ve öğretmenin, ilim yaymanın da en büyük cömertlik olduğunu öğrenmiş oluyorum.

Allah'a hamd ü senâlar ediyorum; babamdan, büyüklerimden, hocalarımdan Allah razı olsun, el-hamdü lillâh, mesleğımız profesörlük olmuş, üniversite hocalığı olmuş; yâni bir şey öğrenmek, öğretmek yolu olmuş.

Zâten bana da gençler geldiği zaman;

“—Fakülteyi bitiriyorum, ne iş yapayım hocam?” dedikleri zaman, ben diyorum ki:

“—Mümkünse üniversitede hoca olarak kalın!”

Neden?.. Hoca olarak kalınca bir insan ne yapacak?.. Kendi konusunu, en iyi şekilde mecbûren öğrenecek. Başka çaresi yok. Doktora yapıyor, doçent oluyor, profesör oluyor... Ne demek?.. Kendi konusundaki bütün kitapları takip etmek, bütün toplantıları takip etmek, konuyu derinlemesine bilmek demek oluyor. Yâni ilmi çok iyi öğrenmesine vesile oluyor. Profesör olmayan bir insan kıyısından, kenarından yarım öğrenir; ama üniversite hocası olan bir kimse bunu derinlemesine, her yönüyle öğrenir diye, derhal üniversitede vazife almağa, hoca olmağa teşvik ediyorum. İyi yetişsinler, kaliteli olsunlar, seviyeli olsunlar, yüksek, derin bilgilerle mücehhez olsunlar diye...

Demek ki, Allah'a hamd ü senâlar olsun, bu çok güzel bir yol...

Onun için, hepinize bunu tavsiye ederim.

Tabii, ilmin yaşı yok, sınırı yok, beşikten mezara kadar ilim öğrenilir ve insan emekli de olsa bir şeyler öğrenebilir. Bir de hangi meslekten

olursa olsun, o meslekle ilgili bilgileri toplayabilir. Marangoz olsa bile, marangozlukla ilgili bilgileri toplar, marangozlukta bir tane olur. Demirci olsa, demirle ilgili bilgileri toplar, incelikleri öğrenir, yaptığı demirler en kaliteli olur. Bir püf noktasını bulur, bir ilave yapar meselâ; demiri başkalarınınkinden daha güzel olur, daha iyi işler...

Demek ki, her meslekten insanın ilmini arttırmağa çalışması lâzım!.. Bu ilmi öğrenmek ve başkasına öğretmek; yâni sanatkârsa, çırağına öğretmesi de, ilmi neşretmesi oluyor tabii... Öğretmense, sınıfları toplayıp, hoca ise yazın camiye çocukları toplayıp okutmak... Bunların hepsi birer cömertlik nümûnesi oluyor.

En büyük cömertlik de ilim yaymak... Çünkü ilim yayıldı mı, ilmen insanlar yükseldi mi, kuvvetli olur, ilerler, yükselir, dünyanın önde gelen kimseleri haline gelir.

c. Allah Yolunda Canını Veren Kimse

Şimdi, ikinci bir şey söylüyor Peygamber Efendimiz, hadis-i şerifin bitimine doğru, onu da okuyalım! Yâni, “Benden sonra ümmetin, insanların en cömerdi, ilim öğrenen ve öğrendiği ilmi neşreden kimsedir. Kıyamet gününde bu şahıs tek başına bir ümmet olarak haşrolunacak. Allah ona husûsî makam verecek, husûsî ikramda bulunacak, ayrıca onu değerlendirecek.” diye bildirdikten sonra, buyuruyor ki:

وَرَجُلٌ جَادَ بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اِهْلِلِ، حَتَّى يُقْتَلَ .

(*Ve racülün câde bi-nefsihî fî sebîli'llâh, hattâ yuktele*) “Bir kimse ki canıyla Allah yolunda, fî sebîli'llâh cömertlik yapıyor; öldürülünceye, şehid oluncaya kadar.” Demek ki can cömertliği dediğimiz şeyi de burada Peygamber Efendimiz anlattı.

Yâni bir insan niçin savaşıyor, niçin canını feda ediyor?.. Asrımızda bunun cevabını arıyorsanız, buyurun Bosna Hersek'e bakın!.. Toplu halde yaşıyorlardı Sırp, Hırvatlar, Boşnaklar... Ama birden Sırp, “Büyük Sırbistan'ı kuracağız!” dediler, Boşnak kardeşlerimizden yüz binlercesini şehid ettiler. Ne kadar kötülükler yaptılar, yaktılar, yıktılar... Mostar köprüsünü harab ettiler, minareleri yıktılar, camileri bombaladılar... Hiç müslümanların tarihinde görülmemiş şeyler yaptılar.

İslâm tarihinde ibadethane yıkmak yoktur, kilise vs. yıkmak yoktur. Ama onlar yaptılar. Demek ki, müslümanlar en medenî imiş. Bunu gördük.

Orada ne yapsın zavallı Boşnaklar?.. Silaha sarıldılar mecbûren... Şehid oldular ama, sonunda toparlandılar. Eğer Avrupalılar hainlik etmeselerdi, ellerine eşit silahlar geçebilseydi... Sırp Ruslardan yardım alıyor, Hırvatlar Avrupalılardan yardım alıyor... Ama Boşnaklar silah ambargosu altında... Bu ambargoya rağmen, en zor imkânlarla, bizim İstiklâl Harbimiz gibi çarpıştılar, kendilerini kurtarmağa çalıştılar. Demek ki harb oluyor.

Hani Avrupalıların bir sözü vardır sevgili dinleyiciler, aziz kardeşlerim: “İslâm kılıç dinidir.” derler. Gel de kılıç dini olmasını beğenme İslâm’ın, mümkün mü?.. Düşman saldırıyor, ne yapacak?.. Zavallı Boşnak ne yapsın? İşte evinde oturuyordu, komşusu eline silahı aldı, bunu kesmeğe geliyor. Ne yapsın bu zavallı?..

İşte Çeçenistan!.. İstiklâlini istiyor; “Bu ülkeler benim dedelerimin ülkesiydi tarih boyunca... Ruslar gelmiş, istilâ etmiş. Şimdi ben de hürriyetimi istiyorum!” diyor. Bu onun en tabii hakkı... Çünkü zorbalıkla ülkesi elinden alınmış. Neler oldu, ne kıyametler koptu, nice canlar fedâ oldu, şehid oldu...

O halde İslâm çok güzel bir din!.. Hayatı tabii olarak görüyor, hayatın tabii şartlarına göre müslümanı yetiştiriyor.

Biz de öyle... Ben de muhterem dinleyiciler, Bosna’da bu olayları gördükten sonra, biliyorsunuz, neşriyatımızı takib ediyorsunuz, müslümanların her yerde savaşa hazırlıklı bulunmasını söyledim. Ve o şairin mısraını yazdım her yerde:

Hàzır ol cenge, eğer ister isen sulh ü salâh!

Sulh ü salah istiyorsan, iyilik hoşluk istiyorsan, cenge hazır ol da, düşman saldıрмаğa cesaret edemesin!.. Gevşek olduğun zaman, silahsız olduğun zaman, hazırlıksız olduğun zaman, tamah ediyor, heves ediyor; “Şunun ülkesini alayım, canını yakayım, buralara sahip olayım!”

diye saldırıyor o zaman. Hazırladığın zaman, böyle bir şey yapamıyor. Onun için, bu önemli...

Bak Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri, bu hadis-i şerifin ikinci bölümünde en cömert insanın ikinci cinsini söylüyor. Birinci cinsi ilim öğrenip öğreten; ikinci cinsi de canıyla, nefsini fedâ ederek cömertlik yapan... Hangi yolda?.. Fî sebîli'llâh, Allah yolunda... “Müslümanlar kurtulsun, hak hakîkat gâlip gelsin, bâtıl mağlub olsun, şirk, küfür yok olsun!” diye cihad ediyor Allah yolunda...

“—Bu işin şakası yok, hayatı koruyayım da, kendimi siperin arkasına çekeyim de, sonunda savaştan canımı kurtarayım, geri döneyim!” diye de düşünmüyor. (*Hattâ yuktele*) “Ölünceye kadar bu yolda çarpışıyor, çarpışıyor, canını feda ediyor, şehid oluyor.” İşte bu da cömertliğin bir çeşidi olarak Peygamber Efendimiz tarafından bildiriliyor.

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Ben birkaç hadis-i şerif okuyayım diyordum ama, bir tanesi ile zamanımızı aşağı yukarı tamamlamış olduk. Demek ki, “En cömert Allah’tır!” diyor, şüphe yok, *amennâ ve soddaknâ*... En cömert Allah’tır! En cömert Allah’tır! En cömert Allah’tır!..

Yaratıkların, kulların en cömerdi de, Peygamber-i Zîşânımız’dır. Çünkü cömertliğin her çeşidiyle bize nümûne-i imtisâl olmuştur.

Peygamber Efendimiz’den sonra insanların en cömerdi ilim öğrenip öğreten, talebe yetiştiren, ilmi yayandır ve canını Allah yolunda fedâ eden

cömert kişidir ki, insanın en kıymetli, en aziz varlığı canıydı; canını Allah yoluna verebildi. Tabii o da en cömert kimsedir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi, cümlenizi ilim öğrenen, öğreten kullarından eylesin... Elindeki maddî imkânlarıyla hayır hasenât yapan, yoksulları, fakirleri kayıran, kollayan, cömertlik yapan; Allah'ın kendisine verdiğiinden, Allah'ın kendisine yaptığı cömertlikten başka insanları faydalandıran kimse eylesin...

Allah cümlemize, insanımıza sulh ü sükûn içinde, huzur ve saadet içinde yaşamayı nasîb eylesin... Ama müslümanın vaz geçilmez şartını hiç unutmayın! Alın Amerikalıyı, Avrupalıyı, bakın nasıl onlar bizim elimizde olmayan silahları yaptılar, nasıl atom silâhını ve sâireyi elde ettiler. Şimdi de senin atom silâhına sahip olmanı istemiyorlar. Enerji sıkıntımız var, atom santrali yapacağız. Atom santralinde atom bombası yapar diye, bizim enerji sıkıntımızı giderecek olan, atom santralinin yapılmasına engel çıkartıyorlar.

Radyoaktif maddelerin üretimini engelliyor, ama kendisi yapmış. Görüyor musunuz, kendisi kendisini korumak, kollamak için neler yapıyor, ama bizim yapmamızı engelliyor.

Demek ki, biz dinimizin bize emrettiği şekilde hareket edeceğiz ve silah bakımından da kuvvetli olacağız, ordumuz da kuvvetli olacak, bütün ordulardan daha kuvvetli olacak... Teçhizat bakımından da en ileri teçhizata sahip olacak.

Kuvvetli olacağız, sulh içinde yaşayacağız.
Düşman hücum edemeyecek.

Bir de, dünyanın herhangi bir yerinde haksız bir şey oluyorsa, onu da önlemeye çalışacağız. Bakın Kore'ye dahi gittik, orada destanlar yazdı memleketimizin evlatları; gazilerimiz var, şehidlerimiz var.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi rızası yolunda yürüyenlerden eylesin... Sulh ü sükûn içinde yaşayanlardan eylesin... Belâlara, musibetlere, fitnelere uğratmasın... Ama böyle şeyler de hayatta oluyorsa, ona karşı da hazırlıklı olmayı nasib eylesin...

Allah cümlelerinden razı olsun... Cümlelerinizi iki cihan saadetine erdirdi... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...Cumanızı da tekrar tebrik ederim. Beni de duadan dualarınızdan unutmamanızı rica ederim, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

28. 06. 1996 - İzmir

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

